

Verlag van het Faunafonds -Symposium Overzomerende Ganzen 20 december 2001 te Zuilichem.

Inleiding dagvoorzitter de heer J.S. Huys:

Zeer geachte dames en heren.

Uit welke windrichting u ook Zuilichem kwam binnenzeilen, van welke beroepsgroep u ook bent, uit welk soort interesse u zich ook aangetrokken voelt, welk belang u ook dient of meent te moeten dienen: welkom, op het symposium Overzomerende Ganzen.

Ik kan mij niet anders voorstellen dan dat wanneer u een willekeurige buitenstaander zou vertellen dat vandaag - op 20 december 2001 - hier in Zuilichem een gerespecteerd gezelschap zich bezig houdt met het onderwerp "overzomerende ganzen", dat dan die willekeurige buitenstaander minimaal de wenkbrauwen zou fronsen. Wat in hemelsnaam moet daarover gezegd worden? Kan daar ook al een probleem achter schuil gaan?

Maar neem je die persoon mee naar de complexe wereld die schuilgaat achter zoiets onschuldigs als ganzen, dan zullen ogen en oren opengaan en zal er ongetwijfeld meer begrip ontstaan over die fraaie vogels, hun gewoonten om vaak buiten de deur te gaan eten, hun zeer succesvolle opmars in de rijker en geschakeerder wordende natuur, hun positieve bijdrage aan het beheer van natuurgebieden, maar ook dat deze vogels soms agrariërs tot wanhoop en woede drijven.

Meer begrip dus bij die persoon. Wellicht ook meer begrip bij ons allen, nadat we vandaag eens alles op een rijtje hebben gezet. Het gaat er vandaag om onze kennis en ervaring, onze argumenten en ideeën eens open met elkaar uit te wisselen. Dat betekent zeker een luisterend oor, een welwillende houding voor opvattingen van de ander. Ook die juist opgevoerde willekeurige buitenstaander moet een begin van antwoord krijgen op vragen als:

- is er een probleem?
- zo ja, waaruit bestaat dat probleem dan?
- voor wie is er een probleem?
- zijn er ook oplossingen?
- wie gaat op zoek naar die oplossing?
- wie voelt zich verantwoordelijk en belangrijker nog; wie neemt verantwoordelijkheid?

In ieder geval wil ook het Faunafonds samen met u zoeken naar antwoorden op deze vragen.

Het komt vaker voor dat een bepaald beleid op enig moment aanloopt tegen zijn eigen succes. Mag ik eens een voorbeeld uit een heel andere hoek nemen dat we allemaal kennen. De WAO, een zeer succesvol sociaal beleidsinstrument, waar vele duizenden mensen op een prima manier mee zijn geholpen, maar dat soms onder zijn eigen succes lijkt te bezwijken. Dan moet dat beleid herijkt worden wil het ook houdbaar blijven.

De overzomerende gans is een successtory; eens bijna verdwenen uit ons landschap door een reeks van oorzaken en nu gelukkig weer terug. De overzomerende gans hoort gewoon in grote delen van ons land. Maar kunnen we het succes blijven dragen? Willen we het? Tot waar? Onder welke voorwaarden?

In het bestuur van het Faunafonds is vaker aandacht gevraagd voor een mogelijke problematiek. En voor de fijnproevers onder u: het was uit zeer onverdachte hoek. Ik moet mezelf meteen corrigeren:

1. in het Faunafonds is iedereen onverdacht
2. het Faunafonds kent geen hoeken, het is gewoon rond.

Hoe het ook zij; wij vonden het alleszins gewenst om eens, met de nieuwe Flora- en faunawet op de stoep, met alle partijen van gedachten te wisselen. En wellicht komen we vandaag ook een stap verder.

In ieder geval wordt er een verslag gemaakt van deze dag dat aan alle deelnemers wordt toegezonden.

Bijna was het ons gelukt om Staatssecretaris Geke Faber hier vandaag in ons midden te hebben. Zij had dat graag gedaan, maar de Kamer wilde persé een andere problematiek met haar bespreken. En dan gaat de wil van de volksvertegenwoordiging voor. Terecht.

Wie ook verhinderd is, is de Faunabescherming. Via een brief en een persbericht hebben zij laten weten niet aanwezig te willen zijn. Onze uitnodiging is kennelijk niet helder overgekomen want ons symposium wordt aangeduid als een jagersuitje. Ik heb met de woordvoester een heel prettig telefoontje gepleegd en beloofd in 2002 eens nader te overleggen onder de garantie dat we het niet op alle punten eens zullen worden. Dat leek een hele geruststelling.

Voorts kan ik u nog mededelen dat de vertegenwoordigster van Dierenbescherming, die zich wel als deelnemster aan dit symposium had aangemeld hedenochtend heeft laten weten dat zij door ziekte verhinderd is.

Maar u, u bent allen wel gekomen en dat waarderen we. Aan de slag dus.

Ik verzoek de inleiders zich strikt aan de aangegeven en aangemeten tijd te houden, niet als minimumnorm maar als maximum.

Ik wens u allen een zinvolle dag en verklaar het symposium voor geopend.

Inleiding door de Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, uitgesproken door
mr G.B. Raaphorst, Directeur Natuurbeheer, die haar vervangt.

Dames en heren,

Vandaag spreekt u over de problematiek van de overzomerende ganzen. Laat ik in de eerste plaats vaststellen dat ik blij ben dat we weer broedende ganzen in ons land kunnen waarnemen. Ik acht dat het succes van het tot nu toe gevoerde natuurbeleid. Tegelijkertijd stel ik vast dat het succes van de overzomerende ganzen ook een schaduwzijde kent, op namelijk de schade die zij bij landbouwers veroorzaken. Alvorens met u over ganzen te spreken wil ik graag met u even stilstaan bij de huidige actualiteit ten aanzien van de Flora- en faunawet. Op 1 april 2002 wordt de Flora- en faunawet van kracht. In die wet worden veel bevoegdheden met betrekking tot de flora en fauna in ons land gedecentraliseerd naar de provincies. Dit beleid vloeit voort uit het Decentralisatieakkoord van 1995.

De datum waarop de nieuwe Flora- en faunawet in werking treedt heeft twee voordelen, te weten:

1. we veranderen van wettelijk regime op het moment dat een nieuw jachtseizoen begint en
2. we hebben nog drie maanden extra de tijd om ons op de veranderingen als gevolg van de wet voor te bereiden.

Zoals ik al meldde, de nieuwe wet heeft verstrekkende gevolgen voor de provincies. Zij zijn vanaf 1 april 2002 onder meer verantwoordelijk voor de oplossing van de problemen rond overzomerende ganzen en de door deze veroorzaakte schade. Decentralisatie betekent delegatie van verantwoordelijkheid. Dat houdt in dat het (ganzen)beleid in de ene provincie kan verschillen van dat in een andere provincie. Kortom het einde van een eenvormig, landelijk beleid ten aanzien van overzomerende ganzen. De invloed van de Rijksoverheid en dus van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij op het beleid neemt dus af. Wel wil ik van deze gelegenheid gebruik maken u te schetsen hoe dat beleid van de Rijksoverheid er tot nu toe heeft uitgezien en welke resultaten dat beleid tot nu toe heeft gehad.

Maar voordat ik u dat beleid uiteen zet wil ik u deelgenoot maken van de "ganzenparadox"; enerzijds heeft Nederland invulling gegeven aan haar internationale verantwoordelijkheid voor de opvang van ganzen. Aanzienlijke delen van de wereldpopulaties van de Rotgans, de Kolgans, de Brandgans en de Grauwe Gans overwinteren in Nederland. De keerzijde van de medaille is de stijging van de aantallen overzomerende Grauwe Ganzen met enkele tientallen procenten per jaar. De huidige schattingen van de aantallen overzomerende ganzen variëren tussen de - en 300.000 dieren. Persoonlijk ben ik van mening dat er nooit één gans te veel kan zijn in ons land. Je moet daarentegen ook niet de ogen sluiten voor de schade die ganzen aan de landbouw toebrengen. Door de toename van het aantal ganzen neemt ontegenzeggelijk de schade aan landbouwgewassen evenredig toe. Dit is een natuurlijk proces waarvoor je de ogen niet moet sluiten.

De ganzenparadox resulteerde in een tweesprorenbeleid; de populatie overwinterende ganzen van ongeveer 1,5 miljoen vogels wordt ongemoeid gelaten en de door deze vogels veroorzaakte schade aan de landbouw wordt via het Jachtfonds door het Rijk vergoed. Hierbij moet worden aangetekend dat wordt getracht de schade zoveel als mogelijk is te beperken door met agrarische natuurverenigingen gedooggebieden voor ganzen af te sluiten waarin zij voldoende voedsel kunnen vinden. In verband met de schadeuitkeringen wil ik overigens en tussen haakjes nog even wijzen op een andere paradox; terreinbeheerders verpachten grond aan boeren met de uitdrukkelijke doelstelling dat de ganzen op de verpachte gronden zullen verblijven. Het is op zijn minst merkwaardig dat die boeren daarna bij via de provinciale wildschadecommissie een schadeclaim bij het Jachtfonds indienen. Maar dit terzijde.

Voor de overzomerende populatie van de grauwe gans gold en geldt tot de inwerkingtreding van de Flora- en faunawet het (Rijks)beleid, dat maatregelen ter beperking van de populatie - het rapen van eieren, het verstoren van nesten, verjagen en afschot van ganzen - slechts aan beheersorganisaties als Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten bij vergunning wordt toegestaan als daaraan een beheersplan ten grondslag ligt. Zo'n plan blijft een conditio sine qua non voor het verlenen van een

afschotvergunning, want laten we niet vergeten: de jacht - zowel de benuttingsjacht als het afschot ter bestrijding van schade aan de landbouw - maakt inbreuk op het stelsel van beschermende bepalingen dat de kern is van de Flora- en faunawet.

Momenteel zijn er vijf beheersplannen door LNV goedgekeurd en in werking. Dit betreft beheersplannen voor het Friese De Delen, De Bommelerwaard, Zeeuws-Vlaanderen, Waterland en Flevoland. Maar daarmee zijn we er nog lang niet. Binnen de Ecologische Hoofdstructuur moet er voldoende ruimte zijn voor overwinterende ganzen. Het uiteindelijke doel is 40.000 ha. Dit streven past in de Landelijke Natuurdoeltypenkaart en is en blijft als zodanig uitgangspunt van het Rijksbeleid.

Dames en heren, de grotere rol van de provincies in het ganzenbeleid heeft als voordeel dat op dit gebied maatwerk kan worden geleverd, want het zijn de provincies die nog nauwkeuriger dan het Rijk kunnen vaststellen waar bescherming van ganzen geboden is en waar minder terughoudend met beperkende maatregelen kan worden omgesprongen.

Het nieuwe regime dat op 1 april aanstaande ingaat betekent het einde van de wildschadecommissies. Graag maak ik van deze gelegenheid gebruik die commissies vanaf deze plaats hartelijk te danken voor hun inzet.

Ik wil mijn inleiding kort samenvatten met de stelling: Overzomerende ganzen zijn nodig, maar de omvang kent ook zijn grenzen. Ik dank u voor uw aandacht.

Inleiding door de heer J. Roemaat, Portefeuillehouder Flora en Fauna bij de LTO.

Geachte Voorzitter, aanwezigen.

In de uitnodiging voor deze bijeenkomst is vermeld dat ik als voorzitter van de GLTO u enige wetenswaardigheden ga vertellen over overzomerende ganzen en de problemen die zij veroorzaken in de land- en tuinbouw. Voorafgaand aan dit symposium heeft kortsluiting plaatsgevonden in LTO-verband. Ik spreek dan ook namens LTO-Nederland en alle regionale landbouworganisaties.

U begrijpt het onderwerp staat bij ons hoog op de agenda. Daarom ben ik uitermate verheugd dat het Faunafonds omtrent de ganzenproblematiek, die wat mij betreft ook exemplarisch is voor andere problemen in het faunabeheer, dit symposium heeft georganiseerd. In de land- en tuinbouw kan het onderwerp hoog op de agenda staan, echter bij de politiek merken wij er nog weinig van. De LTO is van mening dat het ganzenprobleem genuanceerd moet worden benaderd; niet alleen van de bedrijfseconomische kant maar ook van de bestuurlijke kant.

De motie Beekmans van 2 februari 1977 verzocht de regering op korte termijn een nader onderzoek in te stellen naar de vraag of het mogelijk is de verschillende op de inheemse fauna betrekking hebbende wetten zodanig op elkaar af te stemmen dat het geheel van wetten tot een optimaal faunabeheer leidt. Uiteindelijk heeft deze motie er toe geleid dat wij in 2002, 25 jaar na dato, de Flora- en faunawet krijgen. Alleen al dit feit zou het organiseren van een symposium legitimeren. Ten opzichte van de Jachtwet constateer ik dat minder schade veroorzakende diersoorten als wild worden aangemerkt, dat de beschermingsgraad toeneemt en de verantwoordelijkheden voor wildschade nadrukkelijker bij de grondeigenaar en grondgebruiker worden neergelegd. Anders gezegd de vogels beschermd en de boer "vogelvrij". Een wellicht wat wrange toespeling op de problemen waar mijn achterban mee wordt geconfronteerd.

Laat mij u wat achtergronden en de omvang van de schade schetsen.

Sinds de zeventiger jaren is het aantal trekkende en overzomerende (grauwe) ganzen sterk toegenomen. Ook constateren wij dat overzomerend op steeds meer plaatsen voorkomt. De ganzen verblijven veelal in waterrijke natuurgebieden en foerageren grotendeels op agrarische percelen. De oorzaak van dit probleem is voor een belangrijk deel gelegen in het Nederlandse Natuurbeleid. Zowel binnen als buiten de EHS worden vele natte natuurgebieden ingericht. Voor de grauwe gans, die zich van nature goed thuis voelt in moerasgebieden en daar volgens natuurbeheerders een positieve ecologische rol speelt bij het tegengaan van verlandingsvormen deze natte natuurgebieden een zeer geschikt opgroei- en verblijfshabitat. Ganzen zijn vegetariërs en foerageren in de naaste omgeving van de natuurgebieden op landbouwgewassen (o.a. grassen, granen, aardappelen en oogstresten van bieten en graanstoppels). De LTO wijst dit natuurbeleid niet af, in tegendeel in de nota Boer Natuurlijk wordt de positie van de agrariër in de groene ruimte nader belicht.

Ook de aantallen liegen er niet om. Mij is verteld dat jaarlijks in Nederland 150-170.000 grauwe ganzen in Nederland verblijven. Daarvan zijn er ca. 30.000 broedvogels die permanent in ons land vertoeven. Het aantal overzomerende ganzen zou sinds de jaren zeventig van de vorige eeuw zijn toegenomen van enkele tientallen tot thans zo'n kleine 300.000 dieren. Daarmee ligt het probleem levensgroot op tafel. Als door legitieme keuzen van de samenleving voor meer natuur problemen ontstaan doordat ganzen foerageren in aan de natte natuurgebieden grenzende landbouwgebieden dan moet daarvoor compensatie aan de ondernemers worden geboden. Volstaan met te verwijzen naar Goede Landbouw Praktijk volstaat niet.

Landbouw in een Europese markt levert al veel problemen op. Per dag stoppen gemiddeld 11 boeren met hun bedrijf. Dus ook vandaag zijn dat er weer elf. De LTO is van opvatting dat niet nog eens extra belemmeringen moeten worden opgeworpen waardoor het aantal ondernemers dat met hun bedrijf stopt wordt vergroot.

Hoe moeten we met die toename omgaan?

Vanuit de land- en tuinbouw zijn wij het eens met de trits dat eerst preventie en verjaging dient plaats te vinden alvorens door middel van bejaging afschot met het geweer aan bod komt. De aantallen groeien echter dusdanig dat preventie en verjaging geen oplossing meer bieden voor het productieverlies op agrarische bedrijven. Kortom er ontstaat belangrijke schade aan landbouwgewassen. Die schade moet zoveel mogelijk worden voorkomen of beperkt. Dat betekent in een aantal gevallen dat ingrijpen in de populatie noodzakelijk is, hoe gevoelig dat ook ligt.

Welk beleid voert de Rijksoverheid in deze?

In een brief aan het Jachtfonds van 10 mei 2000 is de Staatssecretaris erg duidelijk over het beleid ten aanzien van overzomerende grauwe ganzen: "Het gevoerde beleid is gericht op het beperken van de populatieomvang, teneinde daarmee belangrijke schade te voorkomen.Dat doel kan door verschillende ingrepen worden bereikt. De provincies hebben de mogelijkheid om positief te adviseren op vergunningaanvragen bij LASER, die de vergunning voor bejagen kan verlenen. De wet staat niets in de weg om van die mogelijkheid gebruik te maken. Immers bij ongebreidelde groei is belangrijke schade te verwachten, terwijl verjaging bij een grote populatie vaak geen bevredigende oplossing kan bieden. Naar analogie van de vergunning voor het beperken van grauwe ganzen zou op voorhand vergunning kunnen worden verleend ter beperking van de stand". Over het huidige beleid zou dus geen misvatting mogelijk moeten zijn.

De Staatssecretaris wijst erop dat op grond van de Jachtwet de mogelijkheden bestaan om schade te voorkomen en dat het aan grondgebruikers, terreinbeheerders, WBE's en provincies is om actie te ondernemen of een ganzenbeheerplan op te stellen. Bovendien acht LNV zich niet verantwoordelijk voor gewasschade, die desondanks kan ontstaan. Een uitzondering op dit uitgangspunt zou kunnen gelden voor rustgebieden waar kwetsbare soorten voorkomen. Denk bijvoorbeeld aan gedooggebieden voor overwinterende ganzen.

Waarom doet zich dan toch nog zo'n groot aantal problemen voor in vele gebieden in ons land? Ik zal u mijn visie geven op die knelpunten.

A. Populatie

De populatie groeit aanzienlijk. De grauwe gans maakt onderdeel uit van de snelst groeiende populatie broedvogels. Niet in de laatste plaats is dit het gevolg van het natuurbeleid in ons land. De sterke toename van natte natuurontwikkelingsgebieden draagt bij aan een ideaal biotoop voor (overzomerende) ganzen. De ganzen verblijven en rusten in de natuurgebieden maar foerageren op naastgelegen landbouwgronden.

De groei van de populatie is met preventieve maatregelen niet te stoppen en de veroorzaakte landbouwschade neemt sterk toe. Regulering van de populatie door middel van afschot is een adequate ingreep om deze groei te vertragen. En dat brengt mij op het volgende probleem.

B. Ingrijpen in de populatie.

Ten eerste zouden terreinbeheerders, vanuit wiens natuurterreinen de ganzen schade veroorzaken, moeten ingrijpen. Zij hebben als jachthouder in deze natuurgebieden verantwoordelijkheid voor de omvang van de populatie. De praktijk leert dat terreinbeheerders zich niet geroepen voelen om in te grijpen en de dus de populatie laten groeien.

Het tweede probleem ontstaat als jachthouders, WBE's vergunning voor afschot aanvragen bij LASER. Hoewel de provincies op de hoogte zijn van het gehanteerde beleid is het bijzonder moeilijk een afschotvergunning voor populatiebeperking te krijgen. Provincies wringen zich in alle bochten om maar geen positief advies voor vergunningverlening te hoeven geven met als argumenten:

- * - de schade is niet goed of onvoldoende onderbouwd,
- * het beheerplan ontbreekt of geeft onvoldoende inzicht, terwijl een beheerplan niet verplicht is,
- * de werkelijk opgetreden schade in voorgaande jaren was minder dan f.250,00 per ha. .
- * zware schade op delen van percelen ten opzicht van een grote oppervlakte schadegevoelige gewassen leidt tot verdunning van het schadebedrag tot lager dan f.250,00.
- * gedupeerde grondgebruikers hebben te weinig gedaan aan preventie

- * natuurbeheerders, vanuit wiens terreinen de schadeveroorzakende diersoorten afkomstig zijn hebben te weinig gedaan om schade te voorkomen.
- * etc, etc,.

Een vraag die bij de landbouw steeds dringender wordt is: Krijgen provincies, die negatief op vergunningaanvragen adviseren ook de geleden schade ook de rekening gepresenteerd?

Dit was nog onder het regime van de huidige Jachtwet.

Het probleem wordt nog groter als de nieuwe Flora- en faunawet in werking treedt. Op dat moment zijn jachthouders en dus ook terreinbeheerders niet meer verantwoordelijk voor de het voorkomen van ganzenschade.

De landbouw zal geconfronteerd worden met nog sterkere toename van de ganzenpopulatie en de schade. De schade die dat met zich meebrengt zal worden afgewenteld op boeren die in het landelijk gebied hun inkomen moeten verdienen.

Dat kan en mag toch niet het gevolg zijn van de FF-wet!

C. Beheerplannen

In sommige gebieden wordt een oplossing gezocht in het opstellen van ganzenbeheerplannen, waarbij gedooggebieden worden gecreëerd. Vooraf stel ik dat niet ieder landbouwgebied zich leent voor beheerplannen. Het opstellen van beheersplannen verloopt vaak moeizaam en ongecoördineerd. De natuurbeheerders zien vaak geen noodzaak de groeiende populatie overzomerende ganzen te beperken. Soms blijven grondgebruikers en WBE's. die actie ondernemen om in overleg met natuurterreinbeheerders een beheerplan op te stellen, in onzekerheid over de beheervergoedingen. Anderzijds worden soms beheerplannen opgesteld en door provincies van kracht verklaard, zonder dat er overeenstemming bestaat met de grondgebruikers.

D. Schadevergoeding

Vergoeding van schade aan landbouwgewassen is tenslotte een moeizame weg. Het ministerie van LNV in casu het Jachtfonds wil de schade niet altijd vergoeden. Anderzijds zijn natuurbeherende instanties niet bereid tot het vergoeden van de geleden schade. Voor de landbouw is het een onverteerbare zaak dat de schade niet mag worden voorkomen en dat ook de schade niet wordt vergoed. Als de maatschappelijke lijn van natuurontwikkeling gericht is op het terughalen van soorten die in de loop der jaren zijn teruggelopen dan ondersteunt LTO die lijn als daarvoor voldoende compensatie wordt geboden aan degenen die daarvan de gevolgen ondervinden.

In Nederland zijn we bewust bezig met het gedogen van ganzen. Ik heb het gedogen van ganzen wel eens vergeleken met het gedogen van prostitutie. Bij het gedogen van prostitutie is de overlast goed geregeld. Bij het gedogen van ganzen bespeur ik vaak de opvatting dat men niet bereid is de overlast te beperken en de financiële gevolgen te vergoeden. Het lijkt een vreemde vergelijking maar in de kern zijn duidelijke overeenkomsten te bespeuren. Ik doe dan ook een appel op u ervoor te zorgen dat een en ander goed geregeld wordt.

Graag wil ik ter afronding van mijn inleiding u een tweetal adviezen ter overdenking voorleggen en die mogelijk een aanzet kunnen zijn voor de discussie vanmiddag.

Advies 1:

In natuur(ontwikkelings)gebieden, met ganzen dient 30% van de oppervlakte als foerageergebied ingericht te worden.

Advies 2:

Voor nieuw in te richten natuurgebieden moet een Ecologische Effect Rapportage worden uitgevoerd.

De agrarische sector staat niet alleen voor voedselproductie maar ook voor actief natuur- en landschapsbeheer. Daarbij moeten de bedrijfseconomische verhoudingen uitgangspunt zijn. De landbouw wil graag groene diensten verrichten, mits daar een redelijke vergoeding tegenover staat. Ik dank u voor uw aandacht.

Inleiding door drs. N. van Heijst, adjunct directeur Staatsbosbeheer.

Geachte dames en heren,

Vandaag spreken we over de problemen die overzomerende ganzen in delen van het land veroorzaken. Vraag is wat precies onder overzomerende ganzen moet worden verstaan. Naast broedende ganzen vallen naar onze opvatting ook ruiende jongelingen onder het begrip overzomerende ganzen.

Bij de terreinbeherende organisaties bestaan verschillende inzichten ten aanzien van de problematiek van de overzomerende ganzen, waarbij het duidelijk is dat ook wij de wijsheid niet in pacht hebben. Daarom vinden wij dit symposium een goed initiatief om samen over de problematiek van gedachten te wisselen. De problematiek is echter niet nieuw. Eind 1800 was Nederland één groot snaterend land. Anders gezegd in de tijd waren er al gebieden waar grote groepen ganzen broeden. Overzomerende ganzen zijn dus een doodnormale verschijning in de Nederlandse natuurgebieden. Zij hebben daar ook een functie, namelijk het beheren van het natte natuurterrein op een wijze die wij niet kunnen. Mooi voorbeeld van dat beheer is te vinden in de Oostvaardersplassen. Als daar de ganzen niet voor openheid in het gebied hadden gezorgd dan waren de Oostvaardersplassen een volledig dichtgegroeid en was een groot boscomplex ontstaan. De aanwezigheid van de ganzen werkt als een natuurlijke graasmachine waardoor het gebied zijn open karakter blijvend kan behouden.

De wilde gans is in 1935 als broedvogel uit Nederland verdwenen.

De combinatie van nieuwe moerasgebieden en het op meerdere plaatsen uitzetten van geleewiekte exemplaren heeft ervoor gezorgd dat de soort weer tot broeden kwam in Nederland. De terugkomst van de broedende grauwe gans is inderdaad een successtorie, maar we moeten de ogen niet sluiten als dat problemen met zich meebrengt en het is goed dat we daar met elkaar over van gedachten wisselen. Naar de laatste cijfers gemeten verblijven in de wintermaanden ca. 200.000 trekkende ganzen en broeden in ons land ongeveer 10.000 dieren. In totaal bedraagt de populatie die in ons land overzomert ca. 50.000 stuks. De ervaring heeft geleerd dat op sommige plekken grote concentraties broedende ganzen kunnen bestaan en daar ook daadwerkelijk bestaan.

Ten aanzien van trekkende ganzen heeft Nederland een internationale verantwoordelijkheid. Het is dus niet zo dat slechts in Nederland beschermde maatregelen voor die diersoorten worden genomen. Internationale regelgeving verplicht ons beschermende maatregelen voor overwinterende ganzen te nemen.

In Nederland is momenteel 14.000 ha voor overwinterende ganzen beschikbaar als foerageer-/gedooggebied. In het Programma Beheer is voorzien dat die hoeveelheid kan worden uitgebreid naar 20.000 ha. Wij stellen vast dat het aantal beheer-/opvanggebieden nog te beperkt is. Dat aantal moet naar onze mening zodanig worden uitgebreid dat de grauwe gans het hele jaar door bescherming kan genieten. Probleem daarbij is dat we de ganzen niet aan een "touwtje" hebben. We moeten dus alternatieven bedenken om de schade zoveel als mogelijk is te voorkomen of te beperken. Kortom we moeten zoeken in diverse oplossingsrichtingen. Momenteel betaalt het Jachtfonds gemiddeld f.180.000 per jaar uit aan schade veroorzaakt door overzomerende ganzen en ca. f5. miljoen voor overwinterende ganzen. Het verschil is vooral te verklaren door de kleinere aantallen overzomerende ganzen. Hoewel de groei van de populatie overzomerende ganzen op dit moment snel verloopt is de verwachting dat de populatie zich na verloop van tijd zal stabiliseren. De uiteindelijke aantallen overzomerende ganzen zullen nog altijd vele malen lager zijn dan de aantallen trekkende ganzen.

Wellicht is het goed op dit moment de positie die natuurbeheerders ten aanzien van de ganzen innemen, hier thans nog eens te verduidelijken.

Genzenbegrazing is in natuurgebieden een belangrijk proces en vaak een noodzakelijk onderdeel van het beheer van de terreinen. De groei van de ganzenpopulatie is positief gezien de slechte positie die de soort tot voor kort had. Internationaal gezien speelt ons land ook een belangrijke rol bij de opvang van de soorte. Meerdere natuurgebieden in ons land zijn onder de Vogelrichtlijn aangewezen ten behoeve van de grauwe gans.

Desondanks wordt van natuurbeheerders medewerking gevraagd om de omvang van lokale populaties soms flink terug te brengen en heeft het de voorkeur de economische schade zoveel mogelijk op te lossen op het grondgebied van degene die schade lijdt.

Het onderscheid in overzomerende en overwinterende ganzen is een kunstmatige, voor een groot deel gaat het om dezelfde individuele dieren waarbij een tendens valt waar te nemen dat de overwinteraars steeds eerder komen en steeds later vertrekken.

Gezien de relatief geringe omvang van de schade van overzomerende ganzen zou het voor de hand liggen om ook voor deze groep ganzen een systeem van opvangen, zoals dat is ontwikkeld voor overwinterende ganzen, in te voeren.

Bij het zoeken naar oplossingsrichtingen hebben wij ons een tweetal vragen gesteld, nl;

1. welke scenario's kunnen worden bedacht om het ganzenprobleem beheersbaar te maken?
2. als we tot de overtuiging komen dat de populatie moet worden beperkt, hoe kunnen we dat dan op de meest ethische wijze bewerkstelligen?

Wij hebben daarvoor de volgende scenario's voor ontwikkeld en uitgewerkt:

Scenario 1 : Nederland als moerasland.

Nederland is belangrijk voor ganzen en moet dan ook zijn verantwoordelijkheid daarvoor nemen. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen overwinterende en overzomerende ganzen. Dit betekent dat overal waar ganzen kunnen en willen broeden en foerageren, zij daarvoor de ruimte moeten krijgen. De schade die dat met zich meebrengt dient door de samenleving (overheid) te worden vergoed. Gelet op de aantallen ganzen en de aangerichte schade is veel voor dit scenario te zeggen. Overal waar moerasgebieden naast foerageergebieden liggen moet een dergelijk scenario worden doorgevoerd, waarbij kan worden overwogen de ganzen van de naast of in de nabijheid van moerasgebieden gelegen landbouwgronden te verjagen naar die moerasgebieden.

Scenario 2: Ganzen binnen de perken.

Bij dit scenario geldt dat het uitgangspunt dat bij scenario 1 van toepassing was - ganzen krijgen alle ruimte - niet van toepassing kan zijn, maar dat moet worden gezien waar wel ganzen kunnen worden toegelaten en waar niet. In gebieden waar ganzen een belangrijke rol spelen bij het openhouden van het milieu zouden de ganzen wel alle ruimte moeten krijgen, doch in kleinere half natuurlijke landschappen en bijvoorbeeld in de directe nabijheid van landbouwgewassen zou met behulp van een ganzenbeheerplan de populatie beperkt moeten worden gehouden.

Scenario 3: Ganzen vogelvrij.

Bij dit scenario is het uitgangspunt dat niet de belangen van de terreinbeherende organisatie voorop staan, doch dat de overzomerende grauwe gans gedurende het jachtseizoen als een bejaagbare diersoort wordt aangemerkt. In natuurgebieden zal naar verwachting de grauwe gans niet worden bejaagd, terwijl daarbuiten schade door bejaging zoveel mogelijk kan worden voorkomen. Schadevergoeding voor deze diersoort geschiedt overeenkomstig de schadevergoedingsregeling voor andere bejaagbare diersoorten, zoals wilde eenden.

Tenslotte wil ik nog even ingaan op de tot nu toe tot stand gekomen beheerplannen. Deze blinken naar mijn mening uit in een goede onderlinge samenwerking. Ook de landbouw heeft zijn steentje daarin bijgedragen. Naar onze mening is samenwerking noodzakelijk om een maatschappelijk gewenste groep broedende grauwe ganzen in ons land mogelijk te maken. Vraag is hoe je dat kunt organiseren en wat zijn de effecten. Bekende maatregelen zoals het schudden van de eieren kennen slechts een beperkt effect. Het IBN heeft hier onderzoek naar gedaan. Uit dat onderzoek is gebleken dat het schudden van eieren pas effectief is als 70% van de legsels wordt teruggebracht tot 2 eieren. Op dat moment rijst de vraag of een dergelijke aanpak ethisch nog wel verantwoord is en praktisch uitvoerbaar? Bijkomend probleem bij het rapen van eieren is de verstoring in het gebied. Bovendien moet je de vraag stellen op welk moment het best in de populatie kan worden ingegrepen? In de broed-, rui of winterperiode? Feit is dat er in den lande grote weerstanden bestaan tegen welke vorm van ingrijpen in de populatie dan ook. De wens van de landbouw om 30% van de natuurterreinen in te richten als foerageergebied voor ganzen en andere watervogels betekent nogal wat. Een groot deel van de natuurdoelen die met het natuurterrein worden nagestreefd zal dan niet kunnen worden behaald. De vraag is of dat een maatschappelijk gewenst effect is. Ik ben van mening dat als er problemen met overzomerende ganzen in natuurterreinen ontstaan wij die als goede burens met elkaar moeten oplossen. Waar het mogelijk is

zouden gedooggebieden moeten worden aangelegd, waar dat niet kan moet afschot, mits ethisch verantwoord, worden toegestaan. In ieder geval staat voor de natuurbeheerders ook vast dat de schade die ganzen kunnen veroorzaken, niet bij één groep mensen in onze samenleving moet worden neergelegd. Ik ben van mening dat wij allemaal onze verantwoordelijkheid in deze moeten nemen en die last moeten dragen.

Ik dank u voor uw aandacht.

Inleiding door drs. B. Voslamber, wetenschappelijk medewerker bij SOVON.

In mijn inleiding, ter gelegenheid van het symposium overzomerende ganzen dat vandaag door het Faunafonds wordt georganiseerd, wil ik graag ingaan op de volgende onderwerpen.

- wat weten we nu van de ganzen?
- wat is er aan onderzoek ten aanzien van ganzen gebeurd?
- waar gaat het met de ganzen in de toekomst naar toe?

Bij SOVON monitoren wij onder andere de broedvogels in Nederland. In het BMP wordt door middel van steekproeven de algemene trend van broedvogels bijgehouden. In het LSB worden de aantallen van de meer zeldzamere soorten gevolgd, terwijl in het Atlasproject over de jaren 1998 -2000 een landsdekkend beeld is verkregen van de broedvogels in Nederland.

Met betrekking tot de ganzen blijkt uit ons onderzoek dat die diersoort de snelst groeiende broedvogel van ons land is. Dat geldt niet alleen voor de overzomerende Grauwe gans, maar ook de Boerengans, de Brandgans, de Indische gans, de Canadese gans, de Kolgans en de Nijlgans broeden in toenemende mate in ons land.

Grote delen van laag en hoog Nederland zijn thans al bezet door boerengansen en Grauwe ganzen en nog in mindere mate door de Kolgans en de Brandgans.

Brandgansen komen met name voor in het deltagebied, waar hun aantallen snel toenemen.

Canadese ganzen zijn met name te zien op locaties waar andere ganzen niet komen.

De Nijlgans is eind zeventiger/begin tachtiger jaren voor het eerst als broedvogel in ons land gesignaleerd. Momenteel broedt deze gans overal in Nederland.

De origine van de broedende ganzen moet vaak worden gezocht in al dan niet ontsnapte exemplaren uit parken. Bij de Kolgans en de Brandgans is in een aantal gevallen bekend dat een broedende populatie is ontstaan door aangeschoten exemplaren. Ten aanzien van de Grauwe gans is bewust gewerkt aan introductie maar moet de toename vooral worden verklaard door natuurlijke uitbreiding van het broedgebied.

Het onderzoek aan ganzen wordt tot nu toe voornamelijk uitgevoerd door vrijwilligers. Alterra en SOVON hebben samengewerkt bij een modeluitwerking voor de Noordelijke Delta aan de hand van gegevens uit Zweden en van vrijwilligers.

In het model dat is uitgewerkt voor de Noordelijke Delta is een aantal beheersmaatregelen onderzocht, welke ik u hierna zal toelichten.

Beheersmaatregel: eieren rapen

Deze maatregel heeft slechts een gering effect omdat hooguit 70% van de nesten wordt gevonden. Nadelen van deze maatregel zijn de jaarlijks terugkerende grote tijdsinvestering, de vogels gaan veelal over tot vervolgsels en de schade welke verstoorde vogels in de omgeving aanrichten.

Beheersmaatregel: schieten

Bij grote populaties is het nodig grote aantallen door afschot te doden. De ontwikkelingen voor de komende jaren gaan naar een eigen broedvogelpopulatie van ca. 15.000 broedparen. Een dergelijk aantal broedparen komt overeen met ca. 100.000 ganzen. Om de broedpopulatie terug te brengen zullen jaarlijks gigantische aantallen vogels (van de eigen populatie van meer dan 50.000 vogels) moeten worden afgeschoten. De vraag is of dat maatschappelijk gewenst en verantwoord is. Een probleem is verder dat buiten het broedseizoen geen onderscheid gemaakt kan worden tussen de eigen vogels en ganzen van elders

Beheersmaatregel: natuurlijke regulatie

Door verruiging van het opgroeigebied voor jongen zullen kleinere aantallen ganzenpullen opgroeien doordat er gebrek ontstaat aan goed voedsel. Bovendien hebben vos en andere roofdieren meer dekking, waardoor eveneens een minder groot aantal ganzenjongen volwassen wordt. Voordeel van deze maatregel is dat slechts één keer het beheer behoeft te worden veranderd en dat daarna verdere

ingrepen vermoedelijk overbodig zijn. Nadeel is dat niet voor ieder gebied eenzelfde ingreep mogelijk is en dat dus vaak maatwerk nodig is.

Om uitspraken te kunnen doen over de toekomstige ontwikkeling van de ganzenpopulaties is het noodzakelijk dat meer onderzoek wordt uitgevoerd. Met name uit ringonderzoek blijkt de verspreiding van ganzen over westelijk Europa. Ook andere factoren als dichtheidsafhankelijkheid (bij mn. Nijlgans), kwaliteit van het voedsel, de mate van rust en verstoring alsmede het waterpeil en predatie zijn van invloed op toekomstige populatieontwikkelingen van ganzen.

Hoe ver kan de populatie nog groeien?

In Engeland is na een aanvankelijk sterkt groei van Canadese ganzen door het dichtheidsafhankelijkheidsmechanisme later een stabilisatie opgetreden.

Bekend is dat grauwe ganzen zich graag in rietmoerassen vestigen. Behalve in Groningen en Friesland zijn alle rietmoerassen in de rest van ons land door grauwe ganzen bezet. Het ligt dan ook voor de hand dat de enorme toename van de laatste jaren zal gaan afvlakken. Daar staat evenwel tegen over dat in ons land ideale omstandigheden heersen voor ganzen; grote natuurgebieden en uitstekend voedsel op de landbouwgronden.

Als je zoals Roemaat voorstelde binnen natuurterreinen voedselgebieden gaat maken dan verhoog je daarmee de jongenproductie van de broedvogels en span je het paard achter de wagen.

Beter zou zijn het beleid met betrekking tot overwinterende en overzomerende ganzen te laten balanceren tussen enerzijds de belangen van de landbouw en anderzijds de belangen van natuurbeheer.

Ik dank u voor uw aandacht.

Discussie naar aanleiding van de inleidingen van hedenochtend.

Het panel dat onder leiding staat van de heer J.S. Huys, bestaat uit: drs. S. Siebenga (KNJV), drs. N. van Heijst (SBB), B. Voslamber (SOVON), J.P. de Waard (Prov. Friesland) en J. Klein (WLTO).

De voorzitter stelt voor de discussie toe te spitsen op de thema's die hedenochtend tijdens de inleidingen naar voren zijn gebracht. Met name zou gesproken kunnen worden over de maatregelen die moeten worden genomen om de problemen die overzomerende ganzen veroorzaken te beteugelen. Hij vindt het vooral van belang het probleem te benaderen vanuit de optiek; wat kan ik er zelf mee en niet zozeer het probleem op het bordje van een ander te leggen. Helaas is niemand van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij aanwezig, dus het zou erg gemakkelijk zijn het probleem op het bordje van het Ministerie te leggen. De voorzitter stelt voor dat niet te doen.

Hierna opent hij de discussie.

J. Rouwenhorst, SBB Gelderland.

De heer Rouwenhorst benadrukt nog eens de noodzaak en dus het gemis van iemand van het departement. Kennelijk wordt het probleem nog onvoldoende bij de beleidsmakers op het departement onderkend. Voorts is het nog noodzakelijk dat er veel gegevens worden verzameld over ganzen en is aanvullend onderzoek nodig. Ook SBB is in samenwerking met veel vrijwilligers in de weer het probleem van overzomerende ganzen beheersbaar te maken en te houden. In dat verband stelt de heer Rouwenhorst voor dat een substantiële bijdrage ten behoeve van onderzoek aan grauwe ganzen beschikbaar wordt gesteld. Die suggestie had hij graag aan een beleidsambtenaar van LNV meegegeven.

De voorzitter zegt toe dat die wens in het verslag zal worden opgenomen en op die wijze ter kennis van LNV-medewerkers wordt gebracht.

Bovendien, zo verhaalt de voorzitter uit de "keuken" van het Faunafonds is de onderzoekswens ook een wens van het Faunafonds. Hij stelt daarom voor dat de wens van de heer Rouwenhorst wordt omgezet in een gezamenlijke wens aan LNV.

H. Punt, Wico-Zeeland

Vanochtend is gesteld dat de schade die overzomerende ganzen aan de landbouw toebrengen is te stellen op f.180.000,. Wat zou er gebeuren als de schade in plaats van f.180.000,00, f. 1,8 miljoen gulden zou zijn?

De heer Klein merkt op dat de genoemde f.180.000 hem ook had verrast. Juist vanochtend had hij in de wandelgangen gehoord dat de schade in 2001 aanmerkelijk hoger zou zijn.

De heer Siebenga vraagt waarom we zouden wachten totdat de schade nog hoger is? Hij kan zich voorstellen dat nu al maatregelen worden getroffen waardoor de schade niet verder hoeft te stijgen.

De heer Van Heijst is het daarmee eens, als gesteld kan worden dat de schade inderdaad explosief stijgt. Hij is daarvan evenwel nog niet overtuigd. En als de schade maar f.180.000 blijft dat moeten we geen moment aarzelen en die schade betalen. Hij vindt het geen probleem als boerenganzen worden opgeruimd. Immers het gaat er om de wilde soort te behouden. Hij acht het wel zinvol ons voor te bereiden op een explosieve toename van grauwe ganzen.

De heer Voslamber is geen voorstander van opening van de jacht op ganzen. Als je toch over wilt gaan tot afschot van ganzen dan stelt hij voor te beginnen bij de boerenganzen. Ook meent hij dat de exoten in dit kader aandacht verdienen. Als hij 10 jaar geleden had gezegd dat er nu 10.000 grauwe ganzen in ons land zouden broeden dan had men zeer vreemd gekeken. Hij durft thans de stelling aan dat als er niet wordt ingegrepen er over 10 jaar meer dan 10.000 broedparen van de Canadagans in ons land zullen verblijven. Nu moeten er dus maatregelen worden genomen om dat toekomstbeeld te voorkomen. Probleem in dit verband is wel hoe we omgaan met stadparken. Bekend is dat daar veel ganzen ongestoord kunnen verblijven, broeden en jongen grootbrengen.

De heer De Waard merkt op dat de provincie Friesland met behulp van aanwijzingen in het kader van artikel 67 en ontheffingen in het kader van artikel 68 van de Flora- en faunawet de problemen in die provincie denkt in de hand te kunnen houden. De provincie volgt daarmee in grote lijnen het beleid dat

LNV tot op heden heeft gevolgd met betrekking tot overzomerende ganzen. Desgevraagd wil hij niet ingaan op het overleg tussen Rijk en IPO over de financiering van het Faunafonds.

De heer Van Heijst vraagt naar aanleiding van de beantwoording van de vorige vraag hoe het in de provincie Friesland zit met de afweging tussen ontheffingverlening en schadebetaling.

De heer De Waard antwoordt dat het belangrijk is dat voor de overzomerende ganzen een beheerplan wordt samengesteld. Daarin moet de afweging tussen niets doen en ingrijpen in de natuur plaatsvinden. Wel meent hij dat er voor de terreinbeheerders iets gaat veranderen. Zij zijn onder de Flora- en faunawet niet langer verplicht de schade bij de burens door ganzen aangericht te voorkomen.

J. Zevenbergen, Wico-Zuid-Holland

Meent dat bij alle besluiten slechts naar de korte termijneffecten wordt gekeken en dat wordt gehandeld naar de gevolgen van vandaag. Met verwijzing naar de inleiding van de heer Voslamber lijken de statistieken aan te geven dat het aantal ganzen zeker niet minder zal worden. Hij ondersteunt de wens voor meer financiële middelen voor onderzoek van harte. Daarnaast meent hij dat het initiatief van het Faunafonds om bij nieuwe grootschalige natuurontwikkeling een faunaeffectrapportage te laten samenstellen eveneens van harte moet worden ondersteund.

H. Doeven, NLTO

De heer Doeven heeft zich naar aanleiding van de inleidingen de vraag gesteld welke keuzen we nog kunnen maken om de schade door ganzen niet nog verder te laten stijgen.

De heer Siebenga stelt dat we nog maar aan het begin staan van het probleem. Hij acht het een goed idee om te selecteren naar gebieden en daar de maatregelen die in dat gebied moeten worden genomen op af te stemmen. Hij meent dat afschot ondersteunend kan werken om de schade beperkt te houden. Het opstellen van faunaeffectrapportages acht hij ook een goede zaak.

De heer Van Heijst is wat minder positief over de faunaeffectrapportage en waarschuwt dat je niet op elk gebiedje een sectorale analyse moet loslaten. Hij is juist veel meer voor de opstelling van faunabeheerplannen waarin de consensus gedachte beter kan worden uitgewerkt.

De heer Klein merkt op dat de faunaeffectrapportage met name ingesloten ligt bij het project Delta Natuur waar 3000 ha natuur wordt aangelegd. Dit betekent voor boeren in de Hoeksche Waard dat zij dan geen wintertarwe meer kunnen verbouwen, want alles wordt door de ganzen opgegeten. Het wordt voor die boeren dan wel erg lastig boeren als je bij voorbaat weet dat je gewas nooit tot wasdom komt.

De heer Van Heijst reageert daarop met de mededeling dat hij het opstellen van een faunaeffectrapportage voor Delta Natuur van harte ondersteunt.

De voorzitter vat de meningen samen met de conclusie dat bij ingrepen in de natuur waarbij een oppervlakte van meer dan 500 ha op de schop gaat een faunaeffectrapportage verplicht moet zijn, zodat de effecten van die ingrepen worden vastgelegd.

B. Verver, Natuurmonumenten

Zegt genoten te hebben van de excursie van hedenmiddag. Wel merkt hij op zich grote zorgen te maken over de verstoring en de versnippering in het landschap. Overall liepen mensen met honden, ook in de Kil van Hurwenen. Hij vraagt aan SBB hoe dan toch nog voldoende voedsel aan de ganzen kan worden aangeboden.

De heer Van Heijst antwoordt dat steeds goed moet worden gezien of een gebied kan worden opengesteld. Bij SBB varieert de openstelling van volledig gesloten tot volledig open. Steeds moet worden gezocht naar maatwerk dat voor het concrete gebied het best kan worden toegepast.

De heer Rouwvenhorst merkt op dat SBB Gelderland het beleid van de centrale directie, dat gericht is op zoveel mogelijk openstelling, volgt. Hij deelt de opvatting van Verver dat goed moet worden gezien waar openstelling wel en waar beslist geen openstelling kan plaatsvinden. Bij de Kil van Hurwenen staan borden dat het gebied van 1 september tot 1 maart is gesloten.

De Kam, De Deelen

In de winter is bij ons de zaak goed geregeld. Dan hebben de ganzen Rust, Ruimte en Voedsel. Wel merken we dat de schade door overzomerende ganzen van jaar op jaar toeneemt. De vanochtend genoemde f.180.000 is nog maar het begin. De werkelijke schade ligt vele malen hoger. Wij kunnen onze

dieren moeilijk meer aan het eten houden van de opbrengsten die wij tot nu toe van de graslanden kunnen verkrijgen. Wij willen daarom dat de vergoedingen aanzienlijk worden verhoogd. In aanvulling daarop vraagt de voorzitter zich af waarom dat wat goed werkt voor overwinterende ganzen niet ook kan gaan gelden voor overzomerende ganzen.

De heer Klein is van opvatting dat bij de inrichting van gebieden ook rekening moet worden gehouden met mensen die niet willen gedogen. Het is heel lastig dat niet 100% van de boeren in een streek achter het opvangen van ganzen staat.

De heer Sietema vraagt zich af waarom het gedogen in veel gevallen wel lukt en het opstellen van een beheerplan voor de overzomerende ganzen niet. Hij vermoedt dat het wat te maken heeft met de aansprakelijkheid. Schade door wintergasten wordt door het Rijk vergoed. Wie de schade veroorzaakt door overzomerende ganzen dient te vergoeden is niet helder. Hij heeft de indruk dat de bal steeds naar een ander wordt doorgeschoven. Toch is de beantwoording van de door hem gestelde vraag noodzakelijk wil er met succes een beheerplan van de grond komen.

M. Loonen, RU-Groningen

Meent dat het in toom houden van ganzenpopulaties op zich geen probleem hoeft te zijn. Hij verwijst daarvoor naar de situatie van de sneeuwgangs in de VS en Canada. Daar wordt op ruime schaal afschot van die diersoort gepleegd. In Nederland willen we dat niet.

Er is nog niet één beheerplan bekend waarmee de populatie in toom kan worden gehouden. Alle tot nu toe getroffen maatregelen hebben slechts vertraging van de populatietoename tot gevolg gehad. In Nederland zijn we zelfs niet in staat om de populatie boerenganzen in toom te houden. Daarom zal er altijd schade ontstaan voor lokale boeren die door een overheid moet worden vergoed. Het bereiken van een evenwicht waarbij geen schade meer optreedt is erg lastig te realiseren. Als we dat willen dan moeten er rigoreuze maatregelen worden getroffen. Het is onmogelijk om schade te voorkomen. In beheerplannen zit spanning tussen doelstellingen onderling. Hij meent dat vooraf helderheid moet bestaan over de doelstellingen. Pas als die helderheid er is dan kan overgegaan worden tot het schrijven van het beheerplan.

De heer Visbeen merkt op dat een beheerplan in Waterland noodzakelijk was om van de overheid een vergoeding voor de schade te krijgen.

De heer Bosman meent dat 30% foeragegebied in natuurgebieden nauwelijks iets oplevert. Wel moet helderheid bestaan over waar ganzen worden gedoogd en waar niet. Hij sluit in dat kader nauw aan bij de scenariobenadering van de heer Van Heijst. Wel moeten we ons realiseren dat we nog niet klaar zijn met de natuurontwikkeling. De EHS is nog bij lange na niet volledig ingevuld en Rijkswaterstaat is nog volop bezig met natuurontwikkeling in het kader van het rivierenbeleid. Juist in die gebieden moet rekening worden gehouden met de ontwikkeling van de ganzen. Ruimhartig afschotbeleid is in Nederland niet (meer) mogelijk. Dat betekent dat ook overheden zullen moeten zeggen waar ze wel en waar ze geen ganzen willen toelaten. Alleen op die wijze houdt je rekening met de specifieke belangen van de verschillende groepen.

De heer Van Heijst merkt op dat het probleem vaak bij het maatschappelijk middenveld wordt gelegd. Dat is niet goed, want daarin schuilt het gevaar van doormodderen. Zowel de rijksoverheid als de provinciale overheden hebben een taak bij het ontwikkelen van beleid ten aanzien van de ganzen.

De heer Loonen is van opvatting dat gedogen slechts een tijdelijke oplossing is. Alleen de ganzen die vrij kunnen kiezen zullen vaak bij de boerengewassen uitkomen. De oplossing is naar zijn mening een beetje van alles. In sommige gebieden zul je adulte vogels moeten schieten, terwijl in andere gebieden moet worden gekozen voor acceptatie en schadevergoeding. Compromissen zijn mogelijk. Je moet niet het probleem bagatelliseren want dat is op termijn geen oplossing.

De heer Rouwenhorst meent dat het instellen van gedooggebieden voor overzomerende ganzen geen oplossing is. Het beleid moet juist gericht zijn op het beheren van ganzen. Ook de heer Klein ziet het gedogen van overzomerende ganzen pas als tweede optie, echter daar waar nu al veel schade door overzomerende ganzen wordt aangericht bestaat thans al belangstelling voor het gedogen. De aanstaande Flora- en faunawet maakt het er overigens niet gemakkelijker op. Immers de jager wordt verantwoordelijk voor de bejaagbare soorten. De boer is verantwoordelijk voor de rest. De kans bestaat dat de jachthouder geen verjaagactiviteiten zal uitvoeren ten opzichte van overzomerende ganzen. Hij is er dan ook een voorstander van de grauwe gans als bejaagbare diersoort aan te merken.

De heer De Waard merkt op dat de huidige tekst van wet niet toestaat dat de grauwe gans een bejaagbare diersoort wordt.

De heer Siebenga meent dat je ook goed moet kijken naar de typen terreinen waar de ganzen verblijven. Zelfs bij kleine tot zeer kleine terreinen zijn reproductie beperkende maatregelen mogelijk. In NoordRhein-Westfalen is juist vanuit de schadeproblematiek de jacht op de grauwe gans weer geopend, hetgeen er naar zijn mening voor pleit in grensgebieden een grensoverschrijdend beleid vast te stellen. Ook is duidelijk geworden dat vooraf de doelen helder moeten zijn geformuleerd willen maatregelen zinvol zijn. Je moet het lef hebben om per gebied doelstellingen te formuleren en je daar dan ook aan te houden. Gedogen en beheren zijn op zich prima middelen, maar zo stelt de voorzitter, zonder schadevergoeding redt je het niet bij het maken van maatwerk. Ook daarvoor moeten de doelen helder zijn. Het medium daarvoor is ongetwijfeld het faunabeheereenheid. Voor het goed kunnen functioneren van een faunabeheereenheid is het evenwel noodzakelijk dat de provincies het beleid dat zij wensen te voeren helder uiteen zetten in de provinciale beleidsnota's.

De heer De Waard deelt het standpunt van Siebenga niet. In Nederland kennen we een zeer streng beschermingsregime. Dat moet het uitgangspunt zijn. De heer Van den Broek deelt de opvatting van de heer De Waard. Immers de volksvertegenwoordiging wil niet dat soorten bejaagd worden. De overheid moet dan zijn verantwoordelijkheid nemen en de schade vergoeden.

Appel, Gelderse Poort

In de Gelderse Poort is het bekend dat ganzen niet alleen foerageren, maar ook veel vermesten en versmeren. De vraag is hoelang boeren dat nog kunnen accepteren. Schade is geen natuurlijk proces. Je mond openhouden en je portemonnee openhouden zijn twee heel verschillende zaken. Gedogen van ganzen is prima, maar dan moet wel de stand van de ganzen worden geregeld en er zal beheer van de ganzen moeten plaatsvinden. Doen we dat niet dan gaat het zeker mis.

Samenvatting en conclusies:

De voorzitter concludeert dat met deze discussie het einde van het symposium nadert. Hij benadrukt dat het belangrijk is dat de resultaten van dit symposium tezamen met andere factoren doorklinken in de samenleving. Succesvol beleid moet door burgers worden gedragen. Burgers moeten dan ook beseffen dat de rekening van succesvol beleid niet eenzijdig bij een partij kan worden neergelegd.

Vandaag is wel duidelijk geworden dat er een geweldig probleem dreigt. Ook stelt hij geconstateerd te hebben dat de bereidheid, de wil en de notie aanwezig is om er gezamenlijk uit te komen en het probleem gezamenlijk aan te pakken. Eén partner die daarbij zonder meer nodig is is LNV. Aan het begin van de discussie is al geconstateerd dat de afwezigheid van die partner een slechte zaak is. Dat zal ook in deze bewoordingen worden doorgegeven aan LNV.

Duidelijk is geworden dat de doelstellingen van het beleid helder moeten zijn alvorens maatregelen kunnen worden getroffen.

Ook kan per gebied een keuze worden gemaakt, wel zal men dan het lef moeten hebben die keuzes ook tot uitvoering te brengen.

Gedogen van ganzen en het opstellen van beheerplannen is een goede zaak, maar zonder enige vorm van schadevergoeding zal er naar verwachting geen gedragen beleid kunnen worden ontwikkeld. Naar het zich laat aanzien zal een mix van maatregelen moeten leiden tot het maken van maatwerk. Belangrijk daarbij is dat partijen hun verantwoordelijkheid nemen en dat overleg nodig is over de te nemen maatregelen om zodoende draagvlak voor die maatregelen te krijgen.

Tenslotte dankt de voorzitter de leden van het panel voor hun inbreng aan de discussie en de medewerkers van het secretariaat voor de organisatie van dit zeer geslaagde symposium.

Hierna is nog de mogelijkheid om onder het genot van een drankje en een hapje na te praten over het symposium. Voor straks wenst de voorzitter ieder een goede thuisreis.

mr ing H. Revoort